

Overheid.nl. (n.d.). *Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)*.
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625/>

Rijksoverheid. (2024). *Werkagenda mbo 2023–2027*.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/middelbaar-beroepsonderwijs/kwaliteit-mbo-opleidingen/werkagenda-mbo-2023-2027>

SBB. (n.d.-a). *Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven* <https://www.s-bb.nl/>

SBB. (n.d.-b). *Voorwaarden voor erkenning leerbedrijf*.
<https://www.s-bb.nl/bedrijven/voorwaarden-erkenning/>

— 90 —

УДК 377.014: 338.24(4)

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ТА СИСТЕМНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ІСЛАНДІЇ ТА БЕЛЬГІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анна Остапенко,

*доктор філософії, старший науковий співробітник
відділу зарубіжних систем професійної освіти*

Інституту професійної освіти НАПН України,

<https://orcid.org/0000-0002-2669-7227>

e-mail: annostapenko1989@gmail.com

Анотація. У статті проаналізовано стратегічні підходи Ісландії та Бельгії до реформування професійної освіти в контексті євроінтеграції та глобальних викликів. Досліджено інноваційну модель Ісландії, що інтегрує інновації, запровадження ризику та STEM-компетенції, забезпечуючи системну адаптивність професійної освіти через європейську гармонізацію. На противагу, висвітлення структурної трансформації професійної освіти Бельгії, спрямовану на подолання дефіциту навичок через посилення навчання на робочому місці та впровадження зелених й цифрових стратегій.

Ключові слова: Інновації в Ісландії, професійна освіта, реформи в Ісландії, Бельгія, знання, дослідження, технологічні розробки.

INNOVATIVE MODEL AND SYSTEMIC TRANSFORMATION OF VOCATIONAL EDUCATION: EXPERIENCE OF ICELAND AND BELGIUM IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Anna Ostapenko,

*PhD, Senior Researcher of the department
of Foreign Vocational Education Systems of the
Institute of Vocational Education of the
NAES of Ukraine*

Abstract. The article analyzes the strategic approaches of Iceland and Belgium to reforming vocational education (VET) in the context of European integration and global challenges. It investigates Iceland's innovative paradigm, which integrates innovation, risk cultivation, and STEM competencies, ensuring the systemic adaptability of VET through European harmonization. In contrast, the structural transformation of Belgian VET is highlighted, aimed at overcoming the skills deficit by strengthening Work-Based Learning and implementing green/digital strategies.

Keywords: Innovation in Iceland, vocational education, reforms in Iceland, Belgium, knowledge, research, technological development.

У контексті стрімких технологічних змін, екологічної кризи та демографічних викликів, інновації стали не розкішшю, а вимогою для забезпечення глобальної конкурентоспроможності та високої якості життя. Ісландія й Бельгія демонструє глибоке розуміння цієї необхідності, впроваджуючи інноваційну модель, яка передбачає нерозривну інтеграцію інновацій для підготовки кваліфікованих спеціалістів до майбутніх викликів й розвиток підприємницького духу та оптимізації доступу до інтелектуального капіталу.

Актуальність дослідження полягає у низці глобальних та національних факторів, що створюють термінову трансформацію національних систем професійної освіти і навчання для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку. Досвід Ісландії та Бельгії, які є пріоритетом ЄС щодо «швидких і гнучких» систем, зосереджуючись на цифровізації, навчанні впродовж життя та забезпеченні якості (enhanced quality assurance), є життєво важливим для країн, які прагнуть до євроінтеграції та є її учасниками.

Мета статті – проаналізувати актуальні підходи Ісландії та Бельгії до реформування професійної освіти щоб систематизувати механізми інтеграції інновацій, зеленої економіки та європейських стандартів для підвищення національної конкурентоспроможності.

Інноваційна модель Ісландії, що передбачає постійну інтеграцію інновацій у соціальну, культурну та економічну сфери як необхідність для забезпечення конкурентоспроможності та вирішення глобальних викликів, зосереджується на культивуванні ризику, стимулюванні венчурної екосистеми, оптимізації доступу до інтелектуального капіталу та створенні вільного середовища міжнародної співпраці через довгостроковий напрямок (Nýsköpunarlandið: Ísland, 2019). Системна адаптивність професійної освіти Ісландії, забезпечена її активною участю у загальноєвропейському моніторинговому просторі через регулярне подання даних до Cedefop та постійну актуалізацію стандартів, гарантує високу якість і показує, що оновлення науково-методичного забезпечення є прямим результатом міжнародного аудиту та координації для відповідності міжнародним вимогам (OECD, 2025).

Стратегічний напрям реформ професійної освіти Ісландії (2021–2025) реалізує пріоритети ЄС щодо «швидких і гнучких» систем, зосереджуючись у науково-методичному забезпеченні, цифровізації, навчанні впродовж життя та забезпеченні якості (Cedefop, 2025).

Активна участь у швидких технологічних змінах (4-та промислова революція) є необхідною для збереження конкурентоспроможності та добробуту, вимагаючи від системи підтримки інновацій створення міцної технологічної та економічної основи на кращих світових практиках із запобіганням соціальній сегрегації, оскільки інноваційний потенціал суспільства є ключовою передумовою для високої якості життя (Nýsköpunarlandið: Ísland, 2019). Інновації відіграють ключову роль у вирішенні проблем, пов'язаних зі зміною клімату. Розвиток зелених технологічних рішень підвищує стійкість і конкурентоспроможність країни (Nýsköpunarlandið: Ísland, 2019).

Реформи в Ісландії спрямовані на розширення можливостей для навчання впродовж життя, підтримуючи цей напрям новими законами та майбутніми тенденціями (OECD, 2025). Швидка адаптація професійних робітників та економічне відновлення забезпечуються гнучкістю професійної освіти Ісландії, наприклад, поправки у законах до регулювання ліцензованих професій спрямовані на полегшення доступу учнів професійної освіти до працевлаштування та їхню швидку

інтеграцію на ринку праці. Посилення програм навчання впродовж життя, шляхом впровадження механізмів мікрокваліфікацій є ключовою тенденцією до швидкої перекваліфікації працівників (Cedefop, 2025).

Пріоритет «enhanced quality assurance» вимагає від ісландської системи професійної освіти постійного моніторингу та прозорості оцінювання на державному рівні (Sverrisdóttir, 2024). Це реалізується через розробку country-specific reports, які фокусуються на таких аспектах, як інноваційність та інклюзивність (OECD, 2025). Важливим аспектом адаптивності є відкритість до міжнародної мобільності (студенти та викладачі) та визнання кваліфікацій, про що свідчить зростання кількості іноземних студентів в Ісландії у 2022 році, підкреслюючи активну інтеграцію міжнародного досвіду та гармонізацію стандартів. Інноваційний потенціал суспільства визначається сукупністю ключових факторів: ставленням до інновацій, R&D та стартапів; обсягом та розподілом інвестицій; масштабом ринків (продуктів, послуг, фінансування); ефективністю правової бази та інфраструктури; наявністю кваліфікованих фахівців здатних бути першокласними спеціалістами на міжнародному рівні (Nýsköpunarlandið: Ísland, 2019).

В Ісландії інновації є стратегічним пріоритетом, інтегрованим у державний курс і суспільну свідомість як основа добробуту. Соціокультурне середовище країни характеризується повагою до підприємництва та толерантністю до ризиків. Ключовими завданнями є: інтеграція інноваційних моделей в освітній курс для формування релевантних навичок та стимулювання інноваційної активності (конкурси). Врахування інноваційних компетенцій під час відбору управлінського персоналу (Nýsköpunarlandið: Ísland, 2019).

Для інституціоналізації інноваційного середовища Ісландії передбачено створення Ради з питань інновацій та підприємництва і міжвідомчої робочої групи, пріоритетом яких буде аналіз даних та збільшення кількості патентних заявок, тоді як на рівні освіти акцент робиться на інтеграції інновацій у навчальні матеріали, підтримці дизайнерів та розвитку мережі «фаб-лабораторій» для стимулювання експериментування та толерантності до невдач (Nýsköpunarlandið: Ísland, 2019).

Ісландія як суспільство добробуту, безпеки та рівних можливостей створює фундаментальні передумови для прогресивного інноваційного середовища, сприяючи мобільності, свободі

працевлаштування та гуманності для конкурентоспроможності, використання освіти і знань ісландців (Nýsköpunarlandið: Ísland, 2019). Ісландія має винахідливі людські ресурси, і для їхнього розвитку система освіти підвищує акцент на STEM, практичних знаннях, інноваціях, підприємництві та емоційному інтелекті, підтримуючи різноманітні навички, мистецький розвиток і міжнародну мобільність студентів, а також іноземці швидко можуть працювати для отримання капіталу компаній. Для використання міжнародної конкурентоспроможності Ісландії у сфері R&D та створення економічної цінності критично важливо забезпечити працівникам дослідницьких інституцій можливість створення компаній на базі проєктів, чітко визначити право власності на інтелектуальну власність для комерціалізації та оптимізувати надання акцій працівникам інноваційних компаній (Nýsköpunarlandið: Ísland, 2019).

Система професійної освіти Бельгії у період 2026–2030 рр. трансформується відповідно до нової «Декларації Хернінга», гармонізуючи національні стратегії з директивами ЄС (моніторинг Cedefop) для забезпечення конкурентоспроможності та соціальної інтеграції, оскільки Фландрія вже закріпила пріоритети оцінювання якості у своїй стратегії до 2030 року Cedefop. (2025 а).

Невідповідність між навичками, отриманими в професійній освіті Бельгії, та потребами ринку праці є значною проблемою (82% роботодавців незадоволені), що спонукає Міжнародний валютний фонд закликати до реформ для підвищення ефективності державних витрат на освіту, щоб зменшити цю проблему, стимулювавши зростання продуктивності та мінімізувати необхідність фірм самотійно проводити підвищення кваліфікації (Cedefop, 2024).

Дефіцит фахівців у галузі STEM є критичною проблемою для зростання продуктивності Бельгії, для боротьби з яким Фландрія вже запровадила регіональні STEM-стратегії, а Французька Спільнота анонсувала подібні кроки (Broek, 2020).

Центральним елементом усіх регіональних стратегій розвитку професійної освіти на період 2026–2030 років є посилення та розширення навчання на робочому місці (Work-Based Learning). Це визнано універсальним пріоритетом в усіх спільнотах для підвищення релевантності професійної освіти (Cedefop, 2024). Реформи Work-Based Learning у Бельгії до 2030 року є структурно складними, вимагаючи не лише законодавчих змін, але й інвестицій у «людську інфраструктуру», зокрема перекваліфікацію викладачів професійної освіти щодо

оцінювання та індивідуального супроводу студентів, для чого фламандський Департамент освіти звернувся за підтримкою до Програми структурної реформи ЄС (SRSP) (Broek, 2020).

Система професійної освіти відіграє вирішальну роль у поєднанні ринку праці та промисловості з освітніми стейкхолдерами, використовуючи інтелект навичок (систематичні дані про тенденції ринку праці) для точного узгодження навчальних програм із потребами та створення вимог на майбутній розвиток професійної освіти за аналітичними даними для прискорення цифровізації в освіті (Cedefop, 2025a).

Фландрія (Бельгія) активно розробляє стратегію зелених навичок високого рівня («A green skills roadmap for Flanders») для створення середовища, де зелена та цифрова трансформація розвиваються синергічно, вимагаючи інтеграції зелених навичок в усі аспекти освіти, що частково фінансується ЄС (Broek, 2020).

У франкомовному просторі Бельгії існують цільові ініціативи, як-от програми ЕФР для навчання цифровим компетенціям, а стратегічні плани професійної освіти на 2026–2030 роки уніфіковані навколо центральної мети: трансформація професійної освіти у високоякісний, ринково-релевантний шлях через масштабне розширення та якісну інтеграцію дуального навчання (Kennisplatform Werk en Sociale Economie, 2023).

Висновок. Отже, інноваційна модель Ісландії базується на нерозривній інтеграції інновацій у всі сфери життя через довгостроковий, консенсусний курс, фокусуючись на інтелектуальному капіталі, R&D та толерантності до ризику, при цьому її професійна освіта забезпечує системну адаптивність і конкурентоспроможність завдяки міжнародній співпраці, цифровізації, LLL (мікрокваліфікації) та гнучкості регулювання для швидкої інтеграції кадрів.

Бельгія (2026–2030), у свою чергу, здійснює масштабну трансформацію VET відповідно до директив ЄС («Декларація Хернінга»), зосереджуючись на розширенні Work-Based Learning та дуального навчання, подоланні критичної невідповідності навичок (особливо STEM та зелених та цифрових компетенцій) через інвестиції у «людську інфраструктуру» (перекваліфікація викладачів) та використання інтелекту навичок (skills intelligence).

Список посилань

Cedefop. (2025). *Tracking vocational education reform across Europe*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/tracking-vocational-education-reform-across-europe>

Sverrisdóttir, M. K. (2024). *Implementing European priorities in VET: making national VET agile, flexible, innovative, attractive, inclusive and quality-assured: Iceland*. Cedefop Refernet thematic perspectives. <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/implementing-european-priorities-vet-iceland>

OECD. (2025). *Vocational education and training systems in nine countries*. OECD Reviews of Vocational Education and Training. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1a86eb6c-en>

Stjórnarráð Íslands. Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið. (2019). *Nýsköpunarlandið: Ísland*. <https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatengt---myndir-og-skrar/ANR/Nyskopun/NSL%C3%8D1.pdf>

Cedefop. (2025 a). *Vocational education and training policy briefs 2024 – Belgium (Flanders)*. National VET policy developments 2023-24. <https://data.europa.eu/doi/10.2801/1049244>

Cedefop. (2024). *Vocational education and training in Belgium: short description*. Publications Office, Luxembourg. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/860266>

Broek, S. (2020). *Dual learning in Flanders: professionalisation of teachers – project supported by the European Commission's Directorate-General for Structural Reform Support (DG REFORM) SRSS/CEI/2019/005: Consolidated final report*. (Report No. SRSS/CEI/2019/005). Funded by the European Union and implemented in cooperation with the European Commission's Directorate-General for Structural Reform Support <https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-07/Final%20report%20SRSP%20Flanders%2010072020.pdf>

Kennisplatform Werk en Sociale Economie. (2023). *Naar een high-level strategie voor groene vaardigheden in Vlaanderen, Bijdragen van het kennisplatform*. Vlaanderen. <https://www.vlaanderen.be/kennisplatform-werk-en-sociale-economie/bijdragen-van-het-kennisplatform/naar-een-high-level-strategie-voor-groene-vaardigheden-in-vlaanderen>